

Socialt hållbarhetsbokslut 2019

Bokslut för kommunens arbete med social hållbarhet

Socialt hållbarhetsboks lut 2019

Bokslut för kommunens arbete med social hållbarhet

Caroline Engberg & Karl Nässén
Styrning och stöd Gävle

Citera gärna ur skriften men ange källa

© Gävle kommun 2020
Grafisk form Pangea design
www.gavle.se

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart Gävle har förmåga att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas. Det är ett samhälle med hög tolerans där människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Viktiga grundpelare för social hållbarhet är demokrati, delaktighet, trygghet, tillgänglighet, jämlikhet, jämställdhet, folkhälsa samt en respekt för mångfald och mänskliga rättigheter.

- Socialt hållbarhetsprogram 2019-2023, Gävle kommun

Innehållsförteckning

Inledning	2
Sammanfattning	2
Trygghetsplaner	3
Äldrevänlig kommun	5
Programområden	8
Trygghet	8
Jämställda och jämlika villkor	11
Delaktighet och inflytande	13
Icke-diskriminering	16
Bilaga: rapportering från Stratsys	18

Inledning

Kommunfullmäktige i Gävle antog i december 2018 Socialt hållbarhetsprogram 2019-2023 för Gävle kommunkoncern. Det sammantagna arbetet redovisas årligen i socialt hållbarhetsbokslut. Under 2019 har programmets styrning utvecklats och ett utskott till kommunstyrelsen har bildats för frågor som rör social hållbarhet. Utskottet bemannas av politiska representanter från Gävle kommuns styrande majoritet och oppositionen. Ett årshjul är framtaget för styrning och uppföljning av programmet. Till utskottet har även frågor av mer brådskande karaktär lyfts in under året.

I linje med den antagna styrningen av programmet har beslut tagits kring prioriterade områden som är särskilt resurssatta. Dessa utgörs av de två kommunövergripande satsningarna på trygghetsplaner för Gävles stadsdelar och att Gävle ska vara en äldrevänlig kommun.

Utöver arbetet med trygghetsplanerna och äldrevänlig kommun tillkommer insatser med effekt inom enskilda eller flera av programmets målområden och som har bäring på den sociala hållbarheten. De sociala hållbarhetsfrågornas komplexitet medför att insatser inom ett område kan ge effekter inom ett annat område. De kommunala verksamheterna bidrar inom ramen för flera kärnverksamheter till en stärkt social hållbarhet, såsom begreppet definierats i Socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun. Det innebär att utöver de insatser och särskilda satsningar görs för att nå målsättningarna i socialt hållbarhetsprogram så finns kommunala verksamheter som i sitt ordinarie uppdrag på olika sätt bidrar till den sociala hållbarheten och att till dessa mål nås.

De åtgärder och analys av indikatorer som verksamheterna själva rapporterat in i kommunens styrnings- och ledningssystem, kopplat till kommunövergripande mål som syftar till ökad social hållbarhet, redovisas separat i bilaga.

Sammanfattning

Under 2019 har en rad olika insatser och aktiviteter initierats för att stärka den sociala hållbarheten, både inom enskilda programområden och utöver det i form av särskilda prioriterade satsningar. Gävle kommun har ansökt till och blivit medlem i Världshälsoorganisationens nätverk för äldrevänliga städer. Arbetet med trygghetsplaner för kommunes stadsdelar har påbörjats i Andersberg och fortsätter under 2020 i fler stadsdelar. I övrigt har utifrån programområdena i Socialt hållbarhetsprogram flera insatser och aktiviteter initierats och genomförts under 2019 med syfte att nå programmets målsättningar.

Utmaningar och fokus för arbetet framåt:

- Trygghetsarbetet, med särskilt fokus på kvinnors situation. Förutsätter både lång- och kortsiktigt arbete inom flera verksamhetsområden.
- Utbildningsnivå, förutsättningar till egen försörjning och möjlighet att bli en del av arbetsmarknaden.
- Psykisk ohälsa, särskilt bland unga kvinnor.
- Skapa förutsättningar för invånarnas delaktighet som en framgångsfaktor i kommunens beslutsprocesser.
- Barnrättsarbetet och fortsatt utveckling och tillämpning barnrättsperspektivet i kommunens verksamheter.
- Utveckling av sociala konsekvensanalyser i kommunens planerings- och beslutsprocesser.

Trygghetsplaner

Att Gävle erbjuder trygga levnadsförhållanden och kan påvisa låg kriminalitet är starka tillväxtfaktorer och en grundsten för ett socialt hållbart samhälle. I socialt hållbarhetsprogram betonas vikten av att åstadkomma trygghetsfrämjande åtgärder genom att göra människor i kommunen delaktiga. Den långsiktiga målsättningen för arbetet med trygghetsplanerna är därför att tryggheten ska öka på de platser som identifierats av medborgare och samhällsaktörer i Gävle kommuns stadsdelar. För att åstadkomma det behöver problem, risker och behov av åtgärder inventeras. Inventeringen ligger till grund för möjliga förändringar i stadsdelen med en tidsplan för arbetet. Även de kommunala resurser som finns i stadsdelarna, dess målgrupper och målgruppernas storlek inventeras för att bedöma eventuellt behov av omfördelning.

Arbetet med trygghetsplaner för kommunens stadsdelar har i bred samverkan med andra samhällsaktörer och ett involverande av allmänheten inletts under 2019 i Andersberg. Då arbetet utgår från människors upplevelse av trygghet är allmänhetens delaktighet både en framgångsfaktor i arbetet och en metod för genomförandet. Det har främst skett genom en trygghetsvandring där allmänhet bjudits in att tillsammans med berörda samhällsaktörer inventera tryggheten i stadsdelen. Inventeringen har kompletterats med möjligheten att lämna synpunkter via E-tjänst och genom inhämtande av kunskap från fokusgrupper med målgruppen unga kvinnor, vilket sammantaget ligger till grund för ett framtagande av en trygghetsplan för stadsdelen.

Trygghetsindex, boende Gavlegårdarna	2004	2019
Andersberg	61,7	73

Tabell från hyresgästundersökning, Gavlegårdarna AB

Utgångspunkten är att de som bor, verkar eller på något annat sätt vistas i stadsdelen har kännedom om vad som upplevs som tryggt i stadsdelen och att deras erfarenheter därför är viktiga att ta tillvara. I arbetet läggs fokus både vid det som upplevs som otryggt och det som upplevs som trygghetskapande, då det är viktigt att också lyfta och bevara det som främjar trygghet i stadsdelen. Att belysa de trygghetsfrämjande aspekterna kan också motverka risken för att det skapas en stigmatiserande bild av området. Detta bör särskilt beaktas då resultat från Gavlegårdarnas hyresgästundersökning visar att en större andel av hyresgästerna i Andersberg upplever sig tryggare idag än för femton år sedan.

Genomförande av trygghetsvandring i Andersberg 30 oktober 2019.

Trygghetsvandringen genomfördes 30 oktober i Andersberg med ca 60 deltagande personer. Resultatet från trygghetsvandringen och E-tjänsten visade i Andersberg på att upplevd trygghet i området framförallt kan kopplas till belysning, buskage/slyröjning och trafiksituationen i stadsdelen.

Resultaten från fokusgrupperna visar utöver detta på att otrygghet för unga kvinnor kan kopplas till att det finns grupper av pojkar eller män som agerar på ett otrygghetskapande sätt i den offentliga miljön, vilket medför en rädsla för att bli förföljd och att få blickar eller kommentarer. Detta fäster vikt vid att fortsatt arbeta långsiktigt trygghetskapande och våldsförebyggande inriktat mot unga inom exempelvis skolan.

”Jag känner mig tryggast när jag stiger av bussen mitt under dagen, då det är ljust ute, för att det finns barn ute och jag hör ljud vilket gör att jag inte känner mig ensam”

- Citat från deltagare i fokusgrupp Andersberg

Gävle kommun och Gavlegårdarna har omgående kunnat vidta vissa åtgärder utifrån resultatet av trygghetsvandringen och Polisen har ökat sin närvaro i området. Den behovsbild som uppkommit vid trygghetsvandringen har lett till åtgärder i stadsdelen som bland annat rör uppmontering eller förbättring av belysning, slyröjning och gallring av träd och buskage, montering av trafikspeglar samt sänkta hastighetsbegränsningar¹. Resultaten från dialogerna och trygghetsvandringen utgör underlag till de förslag på åtgärder som presenteras i trygghetsplanen för Andersberg och i det sammantagna trygghetsarbetet för hela kommunen².

Äldrevänlig kommun

Gävle kommun vill förbättra äldres möjligheter att leva ett hälsosamt och oberoende liv med ökad delaktighet i samhällsfrågor. Därför har kommunen blivit medlem i Världshälsoorganisationens nätverk för äldrevänliga städer (WHO Global Network for Age-friendly Cities and Communities). Nätverket består idag av nästan 900 medlemsstäder i 41 länder världen över.

WHO har lyft fram särskilt viktiga områden för att skapa äldrevänliga städer. Det handlar exempelvis om bostäder, transporter, stadsplanering, men också om trygghet, hälso- och sjukvård, omsorg och delaktighet. Gävle kommun kommer att göra en bedömning av nuläget inom dessa områden, därefter kommer en treårig handlingsplan tas fram. Arbetet genomförs i bred dialog med seniorer och organisationer genom olika aktiviteter som exempelvis stormöten, arbetsgrupper, enkäter och intervjuer.

Arbetet med äldrevänlig kommun har fokus på aktiviteter som:

- förebygger ohälsa
- leder till ökad delaktighet
- kan påverka en förändrad syn på åldrandet

¹ Samtliga omgående genomförda insatser finns beskrivna på kommunens webbplats: <https://www.gavle.se/service-och-information/tyck-till-om-tryggheten-i-andersberg/>

² Dnr: 19KS125

I Gävle kommun har ca 12 % av personer över 65 år insatser från Gävle kommuns välfärdssektor. De övriga äldre klarar sin tillvaro självständigt eller med stöd av anhöriga och närstående. Det medför att det är av vikt att fortsätta stödja seniorer till att bibehålla en god hälsa långt upp i åldrarna.

Bra eller mycket bra självuppskattad hälsa, 65-84 år, andel (%)	Kvinnor	Män
	55	59

Tabell från undersökningen Hälsa på lika villkor 2018.

I den senaste självskattningsenkäten Hälsa på lika villkor som genomfördes hösten 2018 men publicerades våren 2019, noteras att i gruppen 65 -84 år så uppger 55 procent av kvinnorna och 59 procent av männen att de har god eller mycket god hälsa. Det är en lägre uppskattning av hälsan än hur personer i yngre åldrar skattar sitt hälsotillstånd³. Det är också en måttlig minskning från förra mättilfället 2014 och värdet ligger i nivå med mätningen 2010.

³ Gävle kommun, totalt: 70 % (kvinnor: 66%, män: 75%), Hälsa på lika villkor 2018.

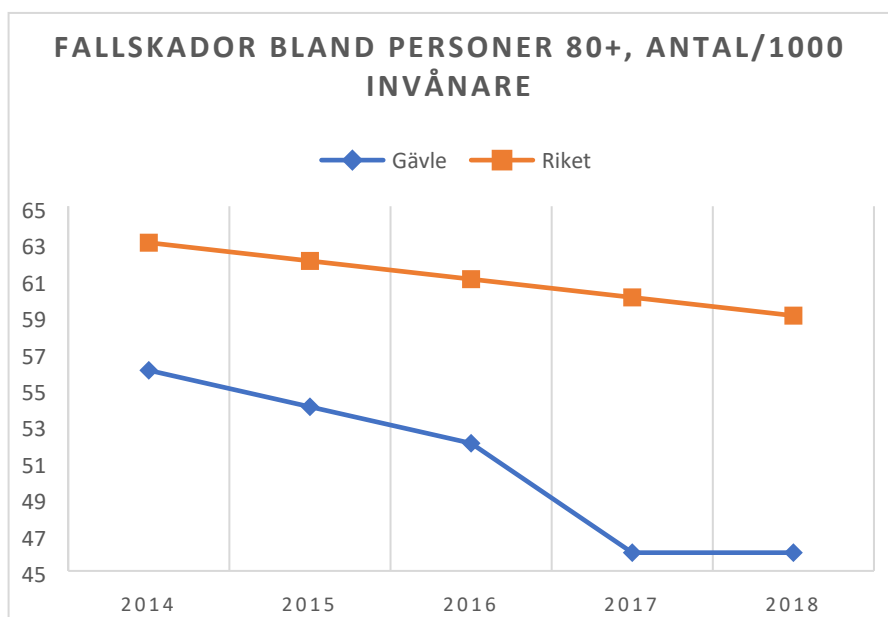

Diagram antal personer som vårdats i slutenvård på grund av fallskador, personer 80+, 3-årsm, antal/1000 inv, Patientregistret Socialstyrelsen.

De äldre som är boende i Gävle kommun drabbas i lägre grad än riket av fallskador och trenden ser positiv ut både i jämförelse med riket och andra, till storleken, jämförbara kommuner. Denna positiva utveckling över tid är intressant att analysera mer ingående då just fallolyckor orsakar lidande för den de drabbar men också är kopplat till kostnader för samhället.

Lågt socialt deltagande, 65-84 år	Kvinnor	Män
	28	35

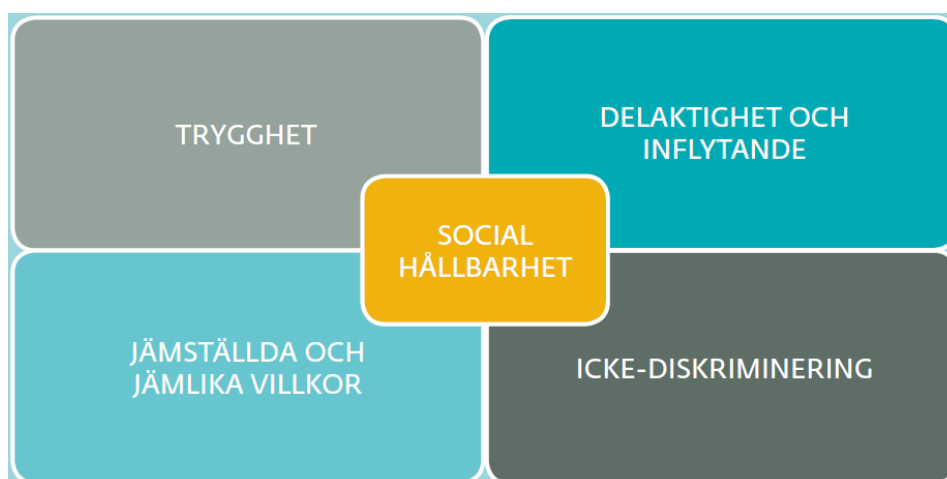
Tabell från undersökningen Hälsa på lika villkor 2018.

Undersökningen Hälsa på lika villkor visar vidare att 28 procent av kvinnorna och 35 procent av männen i åldern 65-84 år uppger att de har ett lågt socialt deltagande, vilket är klart lägre än för yngre åldrar. Gruppen 65-84 år uppger dock att den psykiska hälsan är tämligen god i jämförelse med yngre personer. I de dialoger som förts med målgruppen för äldrevänlig kommun har det uppkommit att digitalt utanförskap är en av de utmaningar som behöver hanteras i det kommande arbetet. Det handlar om på vilket sätt äldre invånare kan stödjas och bli delaktiga i framtidens alltmer digitala samhälle.

Programområden

I Socialt hållbarhetsprogram 2019-2023 finns fyra målområden för den sociala hållbarheten, med tillhörande program mål, framgångsfaktorer och indikatorer. Utöver de prioriterade insatserna inom ramen för trygghetsplanerna och äldrevänlig kommun så genomförs insatser inom programmets områden och tendenser för social hållbar utveckling följs utifrån programområdena över tid.

Den sociala hållbarhetens komplexitet innebär ibland svårigheter i att mäta förekomst och orsakssamband mellan olika företeelser och skeenden. Flera av de indikatorer som följs upp i Socialt hållbarhetsprogram uttrycker en samhällsutveckling och effekt på lång sikt där det inte alltid i kvantifierbara tal går att beskriva orsakssamband eller kausalitet för de insatser som görs. Det är därför viktigt att ställa de insatser som görs i relation till den effekt på samhällsutvecklingen som eftersträvas, och säkerställa en god uppföljning av genomförda insatser.

Programområden i Socialt hållbarhetsprogram 2019-2023 för Gävle kommun.

Trygghet

För att alla i Gävle ska känna trygghet är det viktigt med en helhetssyn som inbegriper såväl fysisk som social och ekonomisk trygghet. Då trygghet är subjektivt är det därför viktigt att varje enskild människas behov står i centrum i det trygghetsskapande arbetet. Med de tre programmålen - Gävle är en kommun fri från våld, Alla i Gävle har trygga boendemiljöer samt Barn och unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor - fastställs prioriterade mål som sammantaget bidrar till trygghet.

Då det trygghetsskapande arbetet inom ramen för socialt hållbarhetsprogram har ett fokus på den subjektivt upplevda tryggheten hos människor är både kunskapskällor som utgår ifrån människors egna attityder till tillvaron, såväl som faktisk brottstatistik, viktiga för att bedöma trygghetsläget i Gävle kommun.

För andelen invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam har det dels skett en ökning de senaste åren, dels finns en över tid stabil och stor skillnad mellan könen. Kvinnor avstår från att gå ut ensam i högre utsträckning än män. Utvecklingen i Gävle kommun är i linje med genomsnittet för landets kommuner.

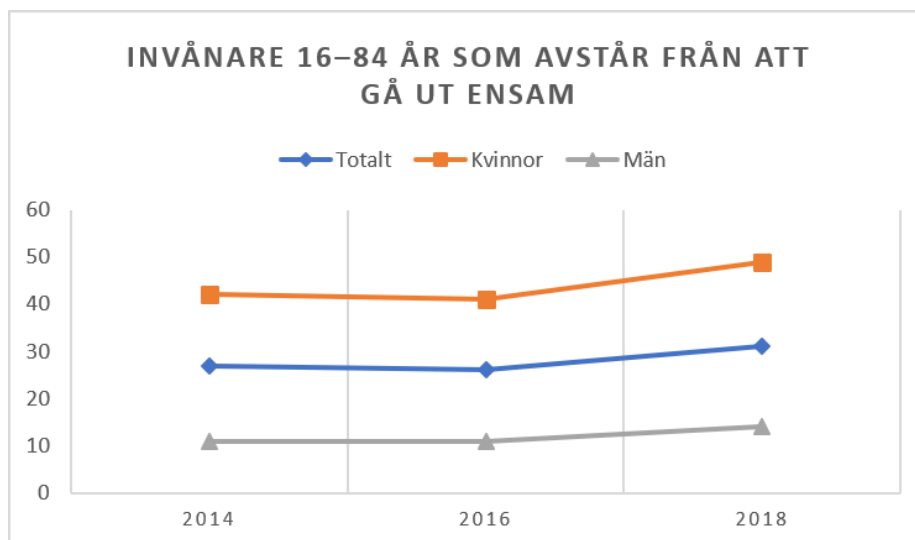

Diagram från undersökningen Hälsa på lika villkor 2018

Den senaste tioårsperioden är antalet anmälda våldsbrott nationellt på en oförändrad nivå. Anmälda brott om misshandel står för drygt tre fjärdedelar av det totala antalet anmälda våldsbrott. Andelen anmälda våldsbrott per 100 000 invånare i Gävle kommun är sedan 2015 på en stabil nivå, som ligger i linje eller strax över riksgenomsnittet ⁴.

Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 invånare.	2015	2016	2017	2018
	1145	1043	1065	1099

Tabell från BRÅ och SCB.

⁴ Riket: 1064 anmälda våldsbrott/100 000 invånare.

Utöver de insatser som inryms i arbetet med trygghetsplaner för stadsdelarna så har det under året 2019 genomförts ett antal kompetenshöjande insatser kopplat till våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Utöver detta genomförs våldspreventiva program inom grund- och gymnasieskola i form av Mentorer i våldsprevention och Agera tillsammans. Mätningar genomförda i Gävle kommuns skolor 2016 visade att 9 procent av flickorna i årskurs 8 blivit utsatt för sexuellt våld eller utnyttjande det senaste halvåret, och att 7 procent av samtliga elever i årskurs 8 och gymnasieskolans årskurs 2 upplever någon form av begränsning i förhållande till äktenskap och val av partner⁵. En motsvarande mätning 2019 visar fortsatt på förekomsten av utsatthet, men på grund av brister i det statistiska underlaget så går det inte att säkert bedöma tendensen över tid.

Gävle kommuns trygghetsarbete utgår från en helhetssyn som både innefattar fysisk såväl som social och ekonomisk trygghet. Sedan 2015 har Gävle kommun en något högre andel barn och unga i ekonomiskt utsatta hushåll än riket som helhet. Gävle kommun strävar efter att minska trångboddhet, otrygga boendeförhållanden och utestängande från bostadsmarknaden. Barnkonventionen är från och med 1 januari 2020 svensk lag och det finns en nationell nollvision för vräkning av barnfamiljer.

Barn berörda av verkställd avhysning i Gävle kommun	2015	2016	2017	2018	2019
	3	5	2	13	1

Tabell från Kronofogdemyndigheten.

Den tillfälliga uppgången i antalet barn berörda av verkställd avhysning 2018 förklaras av en fördelning av dessa barn på ett fåtal berörda hushåll. Utifrån ett barnrättsperspektiv innebär det likväl att fler barn berördes av vräkning. Med undantag för 2018 är det under de senaste åren lokalt ett fåtal individer som berörs vilket gör statistiken på lokal nivå till ett trubbigt mått. Nationell statistik från kronofogden visar dock en ökning i antalet barn som berörs av vräkningar, och att det i 68 procent av fallen är barn som bor hos en ensamstående förälder som berörs – av de ensamstående föräldrarna är 72 procent kvinnor⁶. Samarbetet mellan Gavlegårdarna AB och Socialnämnden kring BoKvar uppfattas ha en positiv påverkan på antalet avhysningar, både generellt och för de avhysningar som berör barn.

⁵ Lupp 2016, dnr 16KS24-10

⁶ <https://www.kronofogden.se/82001.html>

Försörjningsstöd mnkr/år, Gävle kommun	2015	2016	2017	2018	2019
	100	104	107	123	148

Tabell, sammanställning Gävle kommun.

Gävle kommuns kostnader för försörjningsstöd har ökat under den senaste femårsperioden, med den största årliga ökningen från 2018 till 2019. I Gävle kommun är den främsta orsaken till behov av försörjningsstöd arbetslöshet, och det är också där den största ökningen skett – i många fall i hushåll där det också finns barn. I arbetet mot segregation⁷ det under 2019 tagits fram basdata gällande försörjningsstödmottagare. Detta i syfte att motverka långt beroende av försörjningsstöd. Detta innebär att det nu finns könsuppdelade basdata gällande familjesituation, åldersintervall och orsakssamband och därmed förutsättningar att bättre kunna analysera målgruppen och därmed hitta framkomliga vägar ur bidragsberoende. Detta berör exempelvis de insatser som görs för att höja utbildningsnivån och stärka förutsättningarna för att människor ska bli en del av arbetsmarknaden, vilka beskrivs vidare under programområde jämställda och jämlika villkor nedan.

Jämställda och jämlika villkor

Ojämliga villkor kommer av förutsättningar, möjligheter, händelser och beslut under livets gång och som tenderar att förstärka varandra. De ojämlikhets-skapande processerna börjar ofta tidigt i livet vilket medför att vikt läggs på tidiga insatser och att tidigt försöka bryta ett negativt förlopp. Med de tre programmålen – Alla i Gävle kommun har jämställd och jämlik hälsa, Alla i Gävle ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden samt Gävle kommun skapar förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla – fastställs prioriterade mål som sammantaget bidrar till jämställda och jämlika villkor.

För att ge barn och unga en hälsofrämjande, tryggare och mer inkluderande tillvaro i skolan och på fritiden har under 2019 en rörelsesatsning i skolan initierats. I samverkan mellan vuxna i barnets omgivning, skola och föreningsliv stärks kompetensen kring rörelseförståelse, med en prioritering på barnens och vårdnadshavarens delaktighet. En viktig framgångsfaktor i arbetet är samverkan med civilsamhällets aktörer, där RF-SISU Gävleborg och Rädda Barnen i samarbete med Gävle kommun arbetar för barns fysiska och psykiska välbefinnande.

⁷ Delegationen mot segregation

Nedsatt psykiskt välbefinnande, andel (%)	
16-29 år	29
30-44 år	19
45-64 år	16
65-84 år	8

Tabell från undersökningen Hälsa på lika villkor 2018, Gävle kommun

Ungdomar och unga vuxna, särskilt unga kvinnor, är i högre utsträckning än andra åldersgrupper utsatta för psykisk ohälsa och nedsatt psykiskt välbefinnande. För att förebygga psykisk ohälsa och suicid har 220 medarbetare inom kommunkoncernen under 2019 utbildats i första hjälpen psykisk ohälsa, med fokus på ökad kunskap och handlingskompetens. Insatsen riktas till personal som i sitt yrke kommer i kontakt med individer och grupper där psykisk ohälsa kan förekomma. Personer med psykisk ohälsa behöver inte ha varit i kontakt med hälso- och sjukvården varför det är viktigt att fler yrkesgrupper har en beredskap och förmåga att hantera psykisk ohälsa.

Andel riskkonsumenter av alkohol, gymnasiet årskurs 2	2013	2016	2019
Totalt	36	24	21
Pojkar	38	25	22
Flickor	33	22	20

Tabell från Samhällsmedicin, Region Gävleborg och CAN

Unga personer är också särskilt utsatta vad det gäller riskkonsumtion av alkohol och det bedrivs inom Gävle kommun ett långsiktigt förebyggande och hälsofrämjande arbete kopplat till ANDT (alkohol, narkotika, doping och tobak). Även om det är en högre andel bland unga än bland övriga åldersgrupper som har en riskkonsumtion av alkohol så finns en tydlig tendens till att det inom den yngre gruppen skett en minskning av riskkonsumtionen över tid.

Gävle kommun har en utmaning i att höja utbildningsnivån och stärka förutsättningarna för att människor ska bli en del av arbetsmarknaden. Det underlag som finns för kommunens demografiska statistikområden visar på att det finns socioekonomiska skillnader i befolkningen, och exempelvis arbetslöshet är ojämnt fördelat i kommunen⁸. I arbetet med Delegation för unga och nyanlända till arbete (DUA) samordnas flera insatser från kommun och arbetsförmedling för att fler människor ska bli en del av arbetsmarknaden. Detta innefattar bland annat riktade insatser för nyanländas lärande, det kommunala aktivitetsansvaret (KAA), metodutvecklingsprojekt och karriärvägledning för att nå de unga som står längst ifrån utbildning och arbete samt en väg in och fördjupad vägledning för arbetssökande i behov av försörjningsstöd.

Delaktighet och inflytande

Att människor känner tillit och har förtroende till varandra och till samhällets institutioner är grundläggande för demokratin och för en hållbar utveckling. Om tilliten är låg och det finns stora skillnader i tillit mellan olika samhällsgrupper ökar risken för ökade klyftor i samhället. Med de fyra programmålen – Gävle är en tillgänglig kommun, Gävle har ett strukturerat och gott samarbete med civisamhället, samt Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och respekt för de nationella minoriteternas rättigheter – fastställs prioriterade mål som sammantaget bidrar till delaktighet och inflytande.

Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	2015	2016	2017	2018
Totalt	26	26		28
Män	27	27		28
Kvinnor	25	25		29

Tabell från undersökningen Hälsa på lika villkor, Gävle kommun.

För att människor ska kunna vara delaktiga i samhället så förtusätter det att det finns en tillit och ett förtroende till varandra och till samhällets institutioner. Tilliten och den sociala sammanhållningen är också en grundsten i ett tryggt samhälle. Gävle kommuns utveckling går i linje med riksgenomsnittet vad det gäller nyckeltal för invånare med avsaknad av tillit till andra.

⁸ Statistik sammanställd av Styrning och stöd, Gävle kommun:
<https://www.scb.se/vara-tjanster/oppna-data/oppna-geodata/deso--demografiska-statistikomraden/>

Gävle kommun strävar också mot ett ökat inflytande för invånarna i den egna organisationen där kommunkoncernen både ska uppfattas som och vara en tillgänglig organisation som möjliggör ett reellt inflytande. Utvecklingsnyckeltalet nöjd inflytande-index uttrycker en bedömning av invånarnas inflytande och insyn i kommunens beslut och verksamheter. Gävle kommun har ett något lägre värde snittet för samtliga deltagande kommuner i SCB:s medborgarundersökningar, men det finns för 2019 en liten tendens till förbättring sedan 2016.

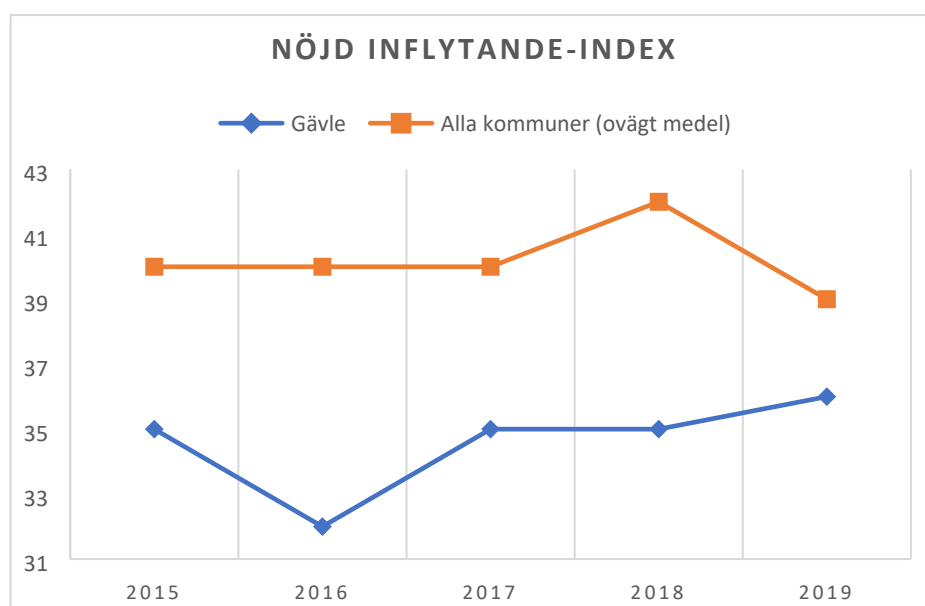

Diagram över utvecklingsnyckeltalet Nöjd inflytande-index, SCB:s medborgarundersökningar (OBS: Gävle kommun saknar ny statistik för året 2018 vilket innebär ett oförändrat värde mellan 2017 och 2018).

Under 2019 är flera olika insatser initierade och genomförda för att öka delaktigheten och bereda möjlighet för invånare komma till tals. I arbetet med att öka delaktighet och inflytande hos de grupper som idag är delaktiga i lägre utsträckning är nya och innovativa arbetssätt vägledande för de insatser som genomförts. I mycket av arbetet med den sociala hållbarheten är människors delaktighet en framgångsfaktor och en metod i genomförandet, vilket medför att insatser med effekt på det här programområdet ibland beskrivs inom andra programområden.

I arbetet med att Gävle ska vara en äldrevänlig kommun har flera kontaktytor tillskapats för delaktighet av den seniora målgruppen inom olika kommunala verksamhetsområden. Sedan arbetet påbörjades har ett flertal olika typer av dialoger genomförts med personer ur målgruppen. Representanter från både intresseorganisationer och intresserade från allmänheten bereds möjlighet att under hela processen aktivt delta – både i form av referensgrupper och arbetsgrupper inom olika ämnesområden. Deltagandet i dessa styrs av personernas egna intressen och arbetsformerna anpassas till målgruppen i så hög utsträckning som möjligt. Totalt har ca 80 ideellt engagerade personer involverats i att vara med och bedriva de aktiviteter som bidrar till att göra Gävle till en äldrevänlig kommun.

I arbetet med trygghetsplaner för Gävle kommuns stadsdelar har delvis nya kontaktytor mot allmänheten tillskapats på stadsdelsnivå och kompletterats med digitala funktioner på kommunens hemsida. Trygghetsvandringen i Andersberg med tillhörande medborgardialoger har också kompletteras med fokusgrupper utifrån att målgruppen flickor och unga kvinnor inte i tillfredställande omfattning har nåtts. Medias bevakning i samband med trygghetsvandringarna, kombinerat med kommunens och andra deltagande samhällsaktörers kommunikationsinsatser, förmedlar möjligheten att få komma till tals i trygghetsrelaterade frågor till fler än de som deltog vid trygghetsvandringstillfället.

Under 2019 har särskilt fokus lagts vid utveckling av samråd med fokus barn och unga kopplat till finskt förvaltningsområde. Öppna samråd och dialoger om utökade rättigheter inom skolan har genomförts med grunskoleelever som läser finska som modersmål och med sverigefinska föräldrar. För den seniora sverigefinska målgruppen har det genomförts både fokusgrupper och tematiska samråd i kommunikation med sverigefinska seniorer utifrån informationsinhämtning samt vård- och omsorg. Erfarenheterna i det minoritetsstrategiska arbetet visar särskilt på utmaningar i att nå ut till den yngre målgruppen. Därför har under 2019 utökade samråd riktat mot unga från alla nationella minoriteter genomförts, dels genom arrangerandet utav ett ungdomscafé, dels genom intervjuer av unga personer från målgruppen.

Icke-diskriminering

Gävle kommun bär som offentlig aktör en nyckelroll och har ett ansvar för efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna i praktiken, både utifrån att vara en samhälls-, demokrati- och välfärdsaktör samt utifrån ett arbetsgivarperspektiv. Skyddet mot diskriminering är en av hörnstenarna i arbetet för de mänskliga rättigheterna och grundläggande i en demokrati. Diskriminering innebär att någon missgynnas eller kränks utifrån någon av de sju diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning samt ålder. Med de två programmålen – Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat samt Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt – fastställs prioriterade mål som sammantaget bidrar till icke-diskriminering.

För icke-diskriminering och säkerställandet av ett respektfullt bemötande är medborgarnas uppfattning om kontakten med kommunens personal och verksamheter indikerande för utvecklingen över tid. Både för Gävle kommun och vid en sammanvägning av samtliga kommuners resultat i SCB:s medborgarundersökningar finns över en tioårsperiod tendens till en försämring utifrån nyckeltalet nöjd-medborgarindex – bemötande, tillgänglighet.

Nöjd Medborgarindex – bemötande, tillgänglighet	2015	2016	2017	2019
	53	49	51	51

Tabell från SCB.

Insatser för att stärka ett respektfullt bemötande och inkluderande arbetsätt har genomförts bland annat i samlokaliseringen SFI-studier med praktik, kompetenshöjande insatser på Kulturskolan och ett pilotprojekt inom Utbildning Gävle. För att stärka efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna har ett arbete påbörjats under 2019 för att Gävle kommun ska ställa tydligare sociala krav i upphandlingar och inköp. En code of conduct har utarbetats och det har tillskapats arbetsgrupper för det fortsatta arbetet.

För att säkerställa ett rättighetsbaserat arbete inriktat mot barnrätt har kunskapshöjande insatser om barnkonventionen initierats och genomförts under 2019. Från 1 januari 2020 är FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. Att konventionstexten som helhet inkorporeras i svensk lagstiftning stärker betydelsen av att arbeta rättighetsbaserat med hela barnkonventionen. Därför har kunskapshöjande insatser som utgår från ett helhetsgrepp kring barnkonventionen erbjudits till anställda och förtroendevalda i kommunkoncernen. Detta har kompletterats med verksamhets specifika insatser som sammantaget stärker arbetet med barn- och ungas trygga uppväxtvillkor, delaktighet och inflytande samt möjliggör rättighetsbaserade arbetssätt. Under 2019 har ca 100 personer tagit del av utbildningsinsatserna i barnrätt som planeras fortsätta 2020. Gävle kommun har en av fullmäktige antagen barnchecklista som ska bifogas ärenden till nämnd eller bolagsstyrelse, men som tillämpas i låg utsträckning.

Bilaga: rapportering från Stratsys

Genom Gävle kommuns styrning och ledningssystem rapporterar kommunkoncerns verksamheter in åtgärder och analys av indikatorer kopplat till bland annat målet *om Ett socialt hållbart Gävle där alla människor lever i trygghet och får sina rättigheter respekterade*. Sett till helheten och den sammantagna bilden av det som är inrapporterat så bedrivs ett riktat arbete för att uppnå en ökad trygghet och ökad social hållbarhet.

Trygghetsskapande åtgärder för barn- och unga

Inom sektorutbildning Gävle har åtgärder vidtagits för en trygg skola för barn och unga. Några exempel på aktiviteter som genomförts på förskolorna under vårterminen är likabehandlingsträffar, implementering av rutiner som avser att motverka diskriminering samt utbildning från exempelvis BIG avseende värdegrundsarbete och kunskap om kränkande behandling och trakasserier.

Resultatet från enkäten till vårdnadshavare i förskolan visar att 96 procent av vårdnadshavarna i Gävle svarar att deras barn trivs på förskolan. Resultatet är något lägre än för riket. På frågan "Jag upplever att det är tydligt att kränkande behandling inte accepteras på förskolan" instämmer 83 procent av vårdnadshavarna helt och hållet/instämmer ganska bra att så är fallet. Resultatet är något lägre än för riket.

Gävlemodellen används av 33 grundskolor, varav fem fristående. Flera skolor framhåller arbetet med Gävlemodellen som en framgångsfaktor i arbete med trygghet och mot kränkningar. Skolverkets nationella undersökning visar att 8,1 procent av eleverna på mellan- och högstadiet är mobbade. I Gävle är motsvarande siffra 5,3 procent (oktober 2019). Sedan starten hösten 2012 visar mätresultaten i Gävlemodellen att andelen elever som blivit kränkta på nätet minskat, att andelen elever som sett kränkningar på den egna skolan minskat samt att en lägre andel flickor i årskurs 7-9 blivit utsatta för sexuella trakasserier. Exempel på områden som utvecklats i gymnasieskolorna är att elevhälsoteamet får en direkt roll att arbeta med kränkande behandlingsärenden, bristande trygghet och studiero. Samtidigt får trygghetsteam tillika elevhälsoteam ett direkt ansvar att tillsammans med skolledning arbeta utifrån trygghetsplanen, likabehandlingsplanen och jämställdhetsplanen i förebyggande och främjande syfte. Insatser görs sedan utifrån resultaten av enkäterna.

Exempel på strukturer som utvecklas är att utbildning Gävle har beslutat att det skall upprättas trygghetsplaner för att underlätta arbetet med att skapa trygga skolor utan kränkningar, trakasserier och diskriminering. Varje år görs en ny trygghetsplan utifrån varje enskild verksamhet. Arbetet med aktiva åtgärder är en ständigt pågående process som skall dokumenteras fortlöpande och ses som en del i trygghetsplanen. Utbildning Gävle har i samarbete med Stratsys tagit fram en modell som nu är färdigutvecklad och implementerad för Grundskola och Gymnasieskola som en integrerad modul i Stratsys där en stor del av underlaget redan skapas och är tillgängligt utifrån det dokumenterade systematiska kvalitetsarbetet.

Barn och ungs fritid

Redan under 2018 påbörjade Livsmiljö Gävle ett arbete tillsammans med Säkerhetsenheten under Styrning och Stöd Gävle med att ta fram checklistor för trygghetsronder inom Kultur- och fritidsnämndens verksamheter. Arbetet med att genomföra ronderna har fortsatt under 2019. Trygghetsronderna ska ligga till grund för att personal och besökare ska känna sig trygga både på väg till och från anläggningar samt att lokalerna är trygga att vistas i.

Bolagen har riktade insatser för att bidra till en aktiv fritid för barn och unga. Exempelvis beskriver Gävle Energi vikten av att stötta och skapa förutsättningar för de aktiviteter, verksamheter och evenemang som bidrar till att de som växer upp i kommunen får lika villkor att tillgodogöra sig kunskap och utvecklas. Genom samarbeten med olika föreningar och organisationer så som Matakuten, Brynäs IF:s verksamhet En Bra Start och Gefle IF:s verksamhet Ett bättre Gävle, bidrar Gävle Energi till ett socialt hållbart Gävle.

Förebyggande arbete riktat till barn och unga

Sociala utredningar avseende barn och ungdom görs enligt utredningsmodellen BBIC (Barnens Behov I Centrum) och i den strukturerade metodiken är hälsa ett centralt begrepp. Hälsa är även ett naturligt fokusområde i det förebyggande arbetet riktat mot barn och ungdomar. Verksamheten verkar för en minskad omfattning av ungdomars bruk av tobak och alkohol. Områdesbaserat förebyggande arbete sker bl.a. av Valfärd Gävles drogsamordnare, fältgruppen samt i verksamheterna drogfri skola och BIG. Flera aktiviteter för att öka nyttan för kund och klienten är påbörjade, men effekter av dessa går inte att utläsa då det har gått för kort tid.

Exempel på aktiviteter som är under utveckling är samarbete mellan Öppenvårdsenheten barn – och familj och utredningsgrupperna samt samarbete med Gävle beroendecenter i syfte att erbjuda vård och snabba insatser.

Riktade trygghetsskapande åtgärder för äldre personer som får insatser från Gävle kommun i form av hemtjänst

Att minimera antalet olika hemtjänstpersonal som ger insatser till kunder är ett led för att skapa kontinuitet och trygghet runt äldre personer. Gävle kommun medverkar i den nationella mätningen och i genomsnitt mötte äldre med hemtjänst i Gävle 14 olika personal från hemtjänsten under de två mätveckorna. Det är bättre än snittet på 16 personal för samtliga kommuner. Samtidigt uppnås inte helt målvärdet (målvärdet innebär mindre än 14 olika personal). Den tekniska utveckling har möjliggjort fjärrtillsyn via nattkamera vilket erbjudits kunder som har bistånd i form av natttillsyn i hemmet. I dagsläget har 55 tillsynskameror installerats. Dessa digitala lösningar har varit mycket välkomna av såväl kunder som medarbetare. Vid planering av tillsyn via kamera fanns en uppfattning av ca 6 – 8 kunder skulle ansöka om denna lösning. Nu är denna lösning installerad hos 55 kunder och efterfrågan växer. Kunder upplever större trygghet än vid tidigare fysiska besök och verksamheten kan planeras på annat sätt.

Andra trygghetsskapande åtgärder är införandet av nyckelfria lås som installeras hos samtliga kunder med beslut om bistånd i form av stöd i hemmet, trygghetslarm eller om kund är inskriven i hemsjukvård. I dagsläget är ca 2000 nyckelfria lås installerade.

Övriga åtgärder för ökad social hållbarhet

Digitaliseringen av försörjningsstödet tog ett stort steg från 1 mars när alla sökanden kan söka via E-tjänster. Ett avgörande steg i förändringsarbetet på enheten där man också avser gå från kontroll till tillit. Syftet är att frigöra resurser för socialsekreterarna så de kan få mer tid att fokusera på stödjande insatser med målet att fler individer ska bli självförsörjande.

Arbetsmarknadsenheten har utvidgat sitt samarbete med Utbildning Gävle och då gymnasieskolan så att de deltagare som fångas upp via KAA (Kommunala aktivitetsansvaret) återgår till gymnasieskolans individuella program eller vuxenutbildning för att fullfölja sina gymnasiestudier. 19 procent har återgått till studier, vilket är en förbättring.

Arbete med vård av naturmark är viktigt för att skapa trygghet längs kommunens cykelbanor samt i Gävles bostadsområden. Verksamheterna prioriterar att rensa buskage, ta ner farliga träd samt tillhandahålla en bra och synlig belysning. Varje vår ger sig barn och vuxna ut och plockar skräp under kampanjen Vi Håller Gävle Rent. Under vecka 20 var det nytt rekord i deltagande och hela 12 422 personer deltog. Syftet med en gemensam kampanjvecka är att skapa fokus i kommunikation och en känsla av gemenskap. Tillsammans lär sig deltagarna om nedskräpningens konsekvenser samtidigt som vi gör stad, natur och våra vatten lite finare.